

VARHAISKASVATUKSEN ARVIOINTIRAPORTTI

TOIMINTAVUOSI 2019 – 2020

26.06.2020

Koonnut: Erja Hirvonen ja Päivi Turkia

Hyvinvoinnin edistämisen palvelut

Sisällys

1.	YLEISTÄ ARVIOINNISTA	3
1.1	Mihin varhaiskasvatuksen arviointi perustuu	3
1.2	Kehittävä arviointi	4
1.3	Arvioinnin tasot Joensuun kaupungissa	5
2.	VUOSISUUNNITELMIEN ARVIOINTI	6
2.1	Perhepäivähoidon vuosisuunnitelman arviointi	7
2.2	Päiväkotien vuosisuunnitelman arviointi	7
2.3	Yksityisten päiväkotien vuosisuunnitelman arviointi	8
3.	KEHITTÄVÄN PALAUTTEEN TUOTTAMA KUNTAKOHTAINEN ARVIOINTI	10
3.1	Kehittävän palautteen tulokset koko varhaiskasvatuksesta	10
3.2	Isot päiväkodit	11
3.3	Pienet päiväkodit	12
3.4	Perhepäivähoito	12
3.5	Yhteenveto	13
4.	HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUIDEN HALLINNON KERAÄMÄ ARVIOINTITieto	13
4.1	Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien arviointi	13
4.2	Lastentarhanopettajien tekemä vuorovaikutuksen laadun arviointi	14
4.3	Yhteinen lastentarhanopettajien pohdinta	15
5.	KESKEISET MÄÄRÄLLISET ARVIOINNIT JA TALOUSARVION TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI	15
5.1	Määrälliset arvioinnit	15
5.2	Talousarvion toiminnallisten tavoitteiden arviointi	16
6.	ULKOISET ARVIOINNIT	19
7.	ARVIOINTIRAPORTIN 2019-2020 TIEDON KERUUN MENETELMÄT TIIVISTETYSTI	19
7.1.	Kuntataso	19
7.2.	Päiväkodin johtajat ja perhepäivähoidon esimiehet	19
7.3.	Henkilöstö	19
7.4.	Huoltajat	19
7.5.	Päätäjät, muut yhteistyötahot	20
7.6.	Kansallinen arviointitieto ja kehittämissuosituksat	20
8.	RAPORTTIIN POHJAUTUVAT KEHITTÄMISEHDOTUKSET	22
8.1	Johtopäätökset ja vuosisuunnitelmien arvioinnin kehittämiskohde-ehdotukset	22
8.1.1	Varhaiskasvatussyksiköt	22
8.1.2	Varhaiskasvatuksen hallinnon kehittämistarpeet vuosisuunnitelman arvioinnissa	24
8.2	Kehittävän Palautteen tulosten analyysin pohjalta nousevat kehittämisehdotukset	24
8.3	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi	25
8.4	Lastentarhanopettajien tekemä vuorovaikutuksen laadun arviointi	25
8.5	Huomioita varhaiskasvatuksen arvioinnin kokonaisuudesta ja kehittämiskohteet tuleville vuosille	25

1. YLEISTÄ ARVIOINNISTA

1.1 Mihin varhaiskasvatuksen arviointi perustuu

Varhaiskasvatuksen arviointi perustuu varhaiskasvatukseen. Arvioinnista on säädetty §:ssä 24, jonka mukaan

24 §

Varhaiskasvatuksen arviointi

Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata tämän lain tarkoituksen toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

Varhaiskasvatuksen arviointi on siis kunnan lakisääteinen tehtävä. Varhaiskasvatusta säädetään, että varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Ulkoisesta arvioinnista vastaa kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi. Itsearviointin välineeksi Joensuun seudulla on valmisteltu arviointisuunnitelma, joka on hyväksytty jo kaisessa seudun kunnassa, Joensuussa kasvatus- ja koulutuslautakunnassa 19.12.2019 § 39.

Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen arviointisuunnitelma perustuu Karvin varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset –asiakirjassa esiteltyihin laadun indikaattoreihin, jotka jakautuvat prosessi- ja rakennetekijöihin. Prosessitekijöillä tarkoitetaan yksikön pedagogista toimintakulttuuria ja varhaispedagogiikan ydintoimintoja, joilla on suora yhteys lapsen kokemuksiin. Prosessitekijät kuvaavat miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä käytännössä toteutetaan. Rakennetekijät puolestaan ovat varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyviä tekijöitä, joita määrittävät ja säätelevät esimerkiksi lait, asetukset ja varhaiskasvatuksen järjestäjän tekemät linjaukset.

Arviointisuunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2020. Joensuun varhaiskasvatuksen arviointia tehdään

- kaupungin strategian arvioinnin yhteydessä
- toimeenpano-ohjelman tavoitteiden arvioinnin yhteydessä
- talousarvion arvioinnin yhteydessä
- Kehittävän palautteen järjestelmällä saatujen tulosten kautta, tulokset perustuvat lapsiryhmissä tehtyjen observointien tuottamaan tietoon ja Reunamo Education Research Oy:n niistä tekemään analyysiin sekä
- palvelun järjestäjän itse eri menetelmin tekemiin arviointeihin ja asiakaskyselyihin.

Prosessitekijöiden arviointia tehdään vuosisuunnitelmien, ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmien sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien arvioinnin kautta. Rakennetekijöiden arviointi toteutetaan kaupungin strategian, toimeenpanosuunnitelman ja talousarvion tavoitteiden sekä Kehittävän palautteen arvioinnin kautta.

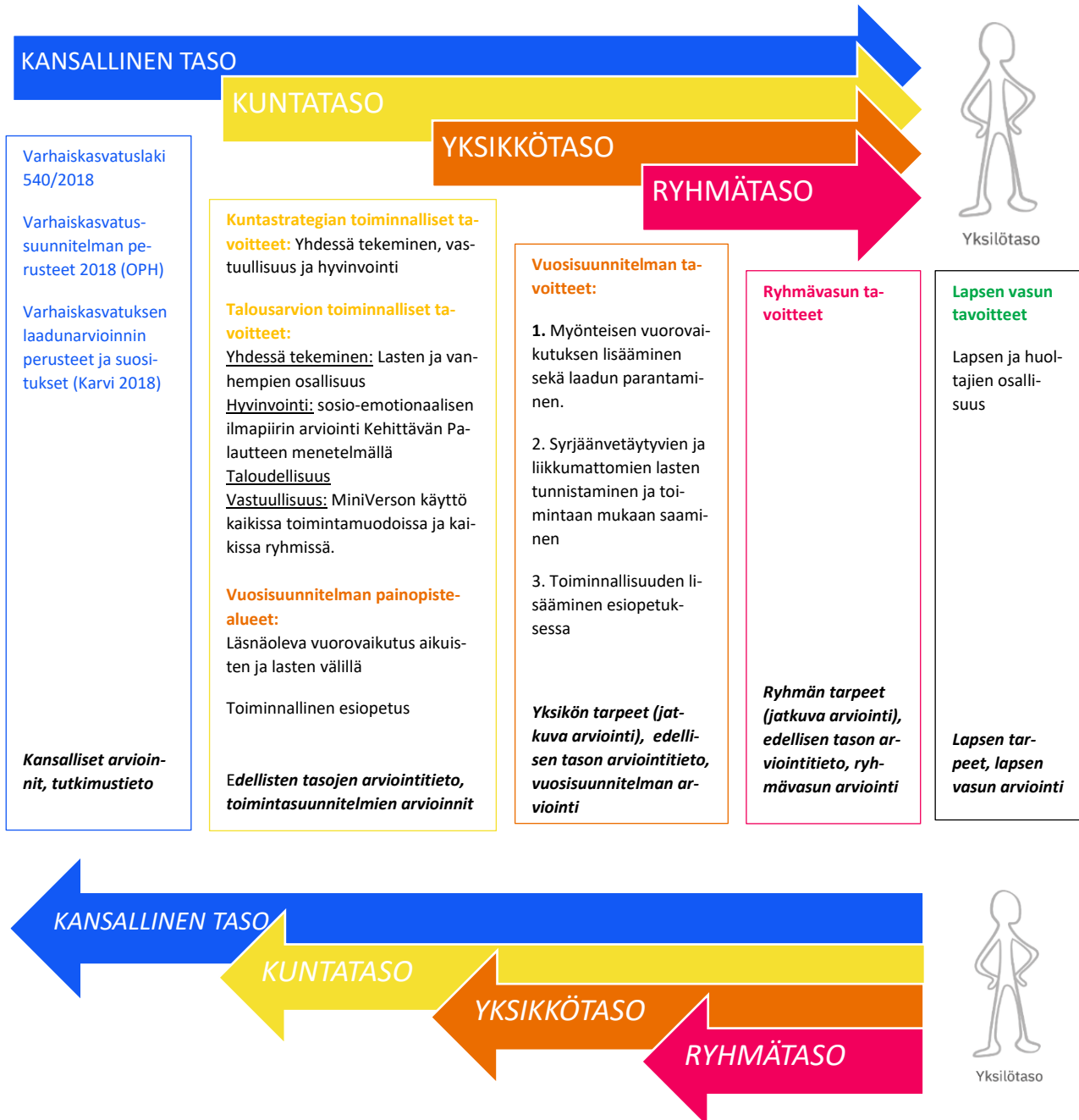
1.2 Kehittävä arviointi

Varhaiskasvatuksen kansallista arviointia Suomessa ohjaa kehittävän arvioinnin viitekehys. Myös Joensuun varhaiskasvatuksen arviointia toteutetaan kehittävän arvioinnin viitekehyksessä. Lähtökohtana arvioinnille on se, että arvioinnin lopputulosta tärkeämpää on arviointiprosessi, sen aikana ja jälkeen tapahtuva toiminnan kehittäminen sekä vahvuuksien tunnistaminen.

Kehittävän arvioinnin neljä keskeistä periaatetta ovat osallisuus, monimenetelmäisyys, mukautuvuus ja läpinäkyvyys. *Osallisuus.* Arviointitietoa kerätessä, huomioidaan lapsen elämän kokonaisuus ja arvioitavan aiheen kannalta oleelliset tahot. Arviointiprosessit ovat vuorovaikutuksellisia ja arviointitiedon tulkinnassa pyritään muodostamaan mahdollisimman laaja sekä monipuolinen käsitys arvioitavasta ilmiöstä. *Monimenetelmäisyys.* Arviointimenetelmät valitaan arvioitavan kohteen mukaan, monipuolisesti. Arviointia suunnitellessa huolehditaan siitä, että käytössä on useita, toisiaan tukevia menetelmiä esim. kyselylomakkeita, haastatteluja ja havainnointia. Menetelmät voivat olla määrällisiä tai laadullisia. Kehittävän arvioinnin ohessa voidaan myös käyttää summatiivista arviointia. Monimenetelmäisyys rakentuu vastaamaan arvioitavan asian tarpeisiin. *Mukautuvuus.* Arviointi mukautuu aina sen hetkiseen tilanteeseen ja vastaamaan sen hetkiseen kehitystarpeeseen. Arviointia ei tehdä arvioinnin vuoksi, vaan arviointi mukautuu prosessissa tarpeen mukaan. *Läpinäkyvyys.* Arvioinnista tehdään näkyvää, jolloin myös pedagogisesta toiminnasta ja sen kehittämisestä tulee näkyvää.

1.3 Arvioinnin tasot Joensuun kaupungissa

Joensuussa varhaiskasvatuksen arviointi toteutuu läpileikkaavana kuntastrategiasta aina tiimin ryhmä-
vasuun ja lapsen vasuun saakka.

Kuntastrategiaan kirjoitetut teemat ja tavoitteet tukevat vision saavuttamista ja nousevat kuntatasolla havaituista vision toteutumista edistävästä kehittämistarpeista. Kullekin toimialalle on asetettu omat tavoitteet ja jokainen palvelualue miettii millä tavoin sen toteuttamat palvelut edistävät toimialan tavoitteiden toteu-

tumista. Yksi strategiassa hyvinvoinnin toimialalle esitetty tavoite on: ”Meillä on parasta oppimista ja ihmisenä kasvua varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Koulutuskaukunkina tuemme jatkuvaa oppimista.” Tämän tavoitteen alla on indikaattorina/toimenpiteenä ”aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen määrä varhaiskasvatuksessa”. Nykytilaa kuvaa Kehittävän palautteen kautta saadut vuoden 2019 tulokset ja tavoitetaso on kehittämistavoite, joka siirtyy palvelualueen tavoitteeksi. Laadukkaat varhaiskasvatus- ja esiopetuspäalvelut ovat osa kaupungin strategiassa hyvinvoinnin toimialalle asetetun tavoitteen toteuttamista. Vuorovaikutuksen lisääminen ja kehittäminen sekä esiopetuksen toiminnallisuus puolestaan ovat osa laadukkaita varhaiskasvatus- ja esiopetuspäalveluita.

Kuntastrategiaan kirjoitetut tavoitteet nivoutuvat taloussuunnitelman toiminnallisiksi tavoitteiksi. Kuntastrategia ja taloussuunnitelma ohjaavat kunkin palvelualueen toimintaa ja palvelualueen sisällä samat yhtenevät tavoitteet näkyvät vuosisuunnitelman painopistealueina. Vuosisuunnitelman painopistealueet perustuvat kehittävän palautteen observoinneista nousseisiin kehittämiskohteisiin. Vuosisuunnitelman painopistealueet on jaettu pienemmiksi tavoitteiksi, joita vuosisuunnitelman kautta toteutetaan yksiköissä. Vuosisuunnitelman tavoitteet siirtyvät yksiköissä ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiksi, jotka muodostetaan huomioiden lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat ryhmän toiminnan kehittämistarpeet.

Tavoitteiden muotoutuminen toimii myös vastapäivään. Kehittävän palautteen observoinnit perustuvat lapsiryhmissä tehtyyn lasten havainnointiin varhaiskasvatuspäivän aikana. Näistä havainnoista muodostuu taustatietoa myös lasten varhaiskasvatussuunnitelmien ja ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteille. Yksiköiden toimintasuunnitelmat ja ryhmien varhaiskasvatussuunnitelmat tarkentuvat vastaamaan yksiköiden ja ryhmien tarpeisiin, jotka nousevat itsearviointeista. Vuosisuunnitelmien tavoitteet ja kehittämiskohteet nousevat kuntakohtaisesta kehittävän palautteen raportista. Varhaiskasvatuksen kehittämiskohteet puolestaan nousevat taloussuunnitelman toiminnallisiksi tavoitteiksi ja aina kuntastrategian tavoitteiksi saakka.

Kyse on siis kaksisuuntaisesta prosessista, joissa havaintoja ja todellista tietoa käytännön tasolta viedään suunnittelun tavoitteiksi ja tavoitteiden toteutumisesta puolestaan arvioidaan havainnoimalla käytännön toimintaa. Kehittävän arvioinnin periaatteen mukaisesti toimintoja kehitetään tehtyjen havainnointien perusteella jo arvioinnin aikana ja myös arviointiprosessi itsessään on kehittämisen kohteena.

2. VUOSISUUNNITELMIEN ARVIOINTI

Joensuun varhaiskasvatuksen vuosisuunnitelma perustuu Joensuun hyvinvoinnin toimialan strategiassa 2018-2020 määriteltyihin tavoitteisiin ja varhaiskasvatuksen omiin painopistealueisiin. Joensuun hyvinvoinnin toimialan strategian tavoitteisiin on kirjattu näin:

”Joensuussa on parasta oppimista ja ihmisenä kasvua varhaiskasvatuksesta yliopistoon, tuemme kaikenikäisten oppimista.”

Joensuun varhaiskasvatuksen painopistealueeksi toimintavuodelle 2019-20 on valittu kehittävän palautteen pohjalta henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen kehittäminen. Esiopetuksessa on tämän lisäksi painopisteinä toiminnallinen esiopetus. Kukin yksikkö voi lisäksi halutessaan itse valita oman kehittämiskohteensa.

Joensuun varhaiskasvatuksen visio on **’Hyvä kasvaa yhdessä’**.

2.1 Perhepäivähoidon vuosisuunnitelman arviointi

Joensuussa perhepäivähoitoon tehtiin yksi yhteinen vuosisuunnitelma ja vuosisuunnitelman arviointi. Perhepäivähoidossa tavoitteena oli myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen sekä vuorovaikutuksen laadun parantaminen. Tavoitteen saavuttamiseksi toimintaa kehitettiin seuraavilla tavoilla:

Tavoite	Tavoitteen toteutumisen arviointi vuosisuunnitelmassa
Myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen sekä vuorovaikutuksen laadun parantaminen	Arviointi oli tehty kuvailemalla niitä toimintoja, joita on tehty. Esimerkiksi positiivinen cv-tehty kaikille tai lasten vasujen arvioinnit tehty. Arvioinnista ei käynyt ilmi mitä vaikutuksia tehdyillä toimenpiteillä on ollut tavoitteen kannalta.
Syrjään vetäytyvien ja liikkumattomien lasten tunnistaminen ja toimintaan mukaan saaminen	Arviointi oli tehty kuvailemalla niitä toimintoja, joita on tehty. Esimerkiksi läheisyyden kehät tehty, annettujen työkalujen mukaan arviointia omasta ryhmästä ja omasta toiminnasta. Arvioinnista ei käynyt ilmi mitä vaikutuksia tehdyillä toimenpiteillä on ollut tavoitteen kannalta tai mitä johtopäätöksiä oman toiminnan arviointi on tuottanut.

2.2 Päiväkotien vuosisuunnitelman arviointi

Päiväkodeille tehtiin vuosisuunnitelmapohja, johon kirjattiin koko kaupungin yhteiset kehittämiskohteet. Lisäksi päiväkotien oli mahdollista liittää vuosisuunnitelmaan omia kehittämiskohteita, jotka liittyivät esimerkiksi päiväkodin omiin painotuksiin. Kaupungin yhteiset kehittämiskohteet päiväkodeille olivat:

Joensuun varhaiskasvatuksen painopistealueeksi 2019-20 on valittu kehittävän palautteen pohjalta henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen kehittäminen. Esiopetuksessa on tämän lisäksi painopisteenä toiminnallinen esiopetus. Kukin yksikkö voi lisäksi halutessaan itse valita oman kehittämiskohteensa.

Tavoite	Tavoitteen toteutumisen arviointi vuosisuunnitelmassa
Myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen sekä vuorovaikutuksen laadun parantaminen	Osassa päiväkoteja suunnitelmat ovat tarkkoja, jopa päivämäärätasolla sovittuja. On sovittu monista eri menetelmistä, joiden avulla tavoitetta edistetään ja pohdittu niiden vaikutusta tavoitteen toteutumiseen. Yhteisten keskustelujen ja yhteisesti sovittujen toimintatapojen oli todettu edistyneen tavoitteen suuntaista vuorovaikutusta. Vuoroyksikössä pohdittiin myös vuorovaikutuksen sensitiivisyyttä eri hoitoaikoina ja vuorovaikutuksen tasalaatuisuutta viikon jokaisena päivänä.

	Osassa päiväkodeista vuosisuunnitelman arvioinnissa keskityttiin luettelemaan toimintoja, joita tavoitteen alla oli tehty. Vaikutusten arviointi varhaiskasvatuksen laatuun tai lasten päivään puuttui.
Syrjään vetäytyvien ja liikkumattomien lasten tunnistaminen ja toimintaan mukaan saaminen	Lähes kaikissa päiväkodeissa syrjään vetäytyvien lasten havaitsemiseen on käytetty välineenä vuosisuunnitelmassa esitettyä läheisyyden kehät -menetelmää. Osa päiväkodeista on sopinut määräajasta, johon mennessä menetelmä on tehty ja milloin se uusitaan. Joissakin yksiköissä on arvioitu läheisyyden kehät -menetelmän täyttämisen jälkeen millaista vuorovaikutuksen tulisi olla ja lisätty liikunnallisuutta sekä sisä- että ulkotiloissa esimerkiksi toteuttamalla vapaaehtoisia pihaleikkejä. Osassa suunnitelmia on kehittävä arvioinnin periaatteen mukaisesti pohdittu myös sitä, mitä vielä voisimme tavoitteen toteutumiseksi tehdä. Osa yksiköistä on myös pohtinut kuinka omaa toimintaa voisi muuttaa vetäytyvien lasten saamiseksi mukaan toimintaan. 20 päiväkotia on liittynyt Liikkuva varhaiskasvatus – ohjelmaan, 11 päiväkotia puuttuu. Näistä osalla oli suunnitelmissa perehtyä siihen tulevalle toimintakaudella.
Toiminnallisuuden lisääminen esiopetuksessa (koskee vain esiopetusyksiköitä)	Suunnitelmat vaihtelevat yksiköittäin. Joissakin on tehty hyvinkin tarkkoja ja monipuolisia suunnitelmia. Arviointiosuus saattaa kuitenkin olla jäänyt kevyeksi. Arviointia ja suunnitelman toteuttamista ovat hankaloittaneet kevään Pandemia-aika sekä ulkoliikunnan lisäämisen osalta pihojen jääpeite.

2.3 Yksityisten päiväkotien vuosisuunnitelman arviointi

Tavoite	Tavoitteen toteutumisen arviointi vuosisuunnitelmassa
Myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen sekä vuorovaikutuksen laadun parantaminen	Suunnitelmiin oli kirjattu pääosin hyvin konkreettisia ja aikataulutettuja tavoitteita. Vuorovaikutusta oli kartoitettu mm. havainnoimalla, keskusteluilla, sosiogrammeilla ja läheisyyden kehä -menetelmällä. Omaan vuorovaikutukseen ja esimerkkinä toimimiseen oli arvioinnin mukaan kiinnitetty huomiota. Arvioinnissa mainittiin, että vuorovaikutuksen laadusta keskusteleminen ja yhteisistä toimintatavoista sopiminen oli parantanut vuorovaikutuksen laatua. Huumorin oli koettu myös lisäävän positiivista ilmapiiriä.

	Vuorovaikutuksen laadun parantamisen tukena oli käytetty valmiita tunnekasvatusmateriaaleja ja näiden koettiin tukeneen hyvin vuorovaikutuksen kehittämistä.
Syrjään vetäytyvien ja liikkumattomien lasten tunnistaminen ja toimintaan mukaan saaminen	Useampi yksikkö oli liittynyt Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan. Osassa yksiköistä ohjelman materiaalia oli jo hyödynnetty ja muutamassa päiväkodissa siihen on tarkoitus syventyä tulevilla toimintakaudella. Liikunnallisuutta oli lisätty arviointien mukaan monilla eri tavoilla ja liikunnan määrän koettiin lisääntyneen. Haasteena mainittiin ryhmät, joissa on hyvin eri-ikäisiä lapsia. Näissä ryhmässä lasten liikunnan tarpeet ja taidot arvioitiin niin erilaisiksi, että yhteisen toiminnan järjestäminen koettiin haasteeksi. Syrjäänvetäytyviä ja liikkumattomia lapsia oli tunnistettu samoilla menetelmillä kuin vuorovaikutusta oli kartoitettu eli läheisyyden kehillä ja sosiogrammeilla. Osassa yksiköistä oli todettu, ettei vetäytyviä lapsia ole. Joissain talossa vetäytyviä tai vähemmän aikuisen huomiota saavia lapsia oli tunnistettu ja näiden huomioimiseksi oli luotu toimintatavoiksi mm. päivittäiset/viikoittaiset keskustelu/halitteluhetket.
Toiminnallisuuden lisääminen esiopetuksessa (koskee vain esiopetusyksiköitä)	Toiminnallisuutta oli arvioitu olleen esiopetuksessa jo runsaasti, mutta sitä oli lisätty entisestään mm. uusimalla esiopetuksen kirjasarja toiminnallisia tavoitteita paremmin vastaavaksi. Yhdessä arvioinnissa mainittiin, että lapset itse olivat arvioineet toiminnalliset tehtävät parhaiksi. Muutamassa arvioinnissa oli arvioitu esioppilaita, toiminnan arvioinnin sijaan.

Perhepäivähoitoa, kunnallisia ja yksityisiä päiväkoteja sekä hallintoa koskevat kehittämiskohteet vuosisuunnitelmien arviointiprosessissa on esitetty luvussa 8.

3. KEHITTÄVÄN PALAUTTEEN TUOTTAMA KUNTAKOHTAINEN ARVIOINTI

Joensuun kaupungin kuntakohtaisesta arvioinnista osa toteutetaan Reunamo Education Research Oy:n Kehittävän palautteen kautta. Kehittävän palautteen kautta arvioidaan laadun prosessi- ja rakennetekijöitä.

- Laadun prosessitekijöillä tarkoitetaan varhaispedagogiikan ydintoimintoja ja yksikön pedagogista toimintakulttuuria kuvaavia tekijöitä, joilla on suora yhteys lapsen kokemuksiin.
- Laadun prosessitekijät kuvaavat miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä käytännössä toteutetaan.
- Laadun rakennetekijöillä tarkoitetaan varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyviä tekijöitä, joita säätelevät esimerkiksi lait, asetukset ja muut valtakunnalliset asiakirjat. Rakenteisiin liittyvät laatutekijät ovat tämän vuoksi suhteellisen pysyviä.
- Laadun rakennetekijät liittyvät siihen kuka vastaa varhaiskasvatustoiminnasta, missä varhaiskasvatus tapahtuu ja millaiset puitteet toiminnalle luodaan. Ne luovat reunaehdot prosessitekijöille.

3.1 Kehittävän palautteen tulokset koko varhaiskasvatuksesta

Toimintavuoden 2019 – 2020 observointien perusteella Joensuu sai kehittävästä palautteesta edellistä vuotta huomattavasti paremmat tulokset, joten positiivista kehitystä on tapahtunut paljon. Tulokset perustuvat 12727 observointiin 103 lapsiryhmässä sekä kunnallisissa päiväkodeissa että perhepäivähoidossa. Observointien määrä on suuri, joten tuloksia voidaan pitää valideina ja niiden reliabiliteettia erittäin hyvänä.

Kehittävän palautteen tulosten perusteella Joensuun varhaiskasvatuksen laadussa on tapahtunut positiivista kehitystä kevästä 2019 alkaen. Aineistossa on nostettu esiin myös tarpeelliseksi katsottuja kehittämiskohteita. Alla on koonti näistä asioista.

Positiivista kehitystä tapahtunut	Kehittämiskohteita
• aikuisten osallistuva, vastaanottava ja tavoitteellinen toiminta	• aikuisen huomio vapaaseen leikkiin, ulkotoimintaan ja ruokailutilanteisiin
• tuettu leikki ○ sisältää liikkumista kaikilla tasoilla, myös nopeaa ja kuormittavaa liikettä ○ tuottaa positiivisuutta ja iloa ○ aikuinen ja lapsi osallisina ○ vähiten toiminnasta vetäytyneitä lapsia ○ tukee oppimista, huomaa roolileikki	• tuettua leikkiä lisää, sillä siihen sisältyy oppimisen näkökulmasta jatkuvaa, kestäväää ja intensiivistä toimintaa ○ kaikista vähiten päiväkotipäivässä

ohjattu toiminta sisältää jatkuvaa ja intensiivistä toimintaa	ohjattuihin toimintoihin liikunnallisuutta lisää
roolileikki	aikuinen mukaan roolileikkiin rikastamaan, tukemaan ja kannattelemaan, roolileikin lisääminen
nopea ja kuormittava liikkuminen	- vetäytyvien ja yksinäisten lasten huomioiminen - vapaassa leikissä - ulkoilussa - aikuisen huomio lapsiin
	perustoimintotilanteiden suunnittelu ja sen myötä lasten sitoutuminen
	Lepohetken pituus? Lukemisen lisääminen lepoaikaan.
	Yleisesti suurin oppimisen este on huono ilmapiiri. Kun lapset joutuvat keskittymään päivästä selviytymiseen, ei ole tilaisuutta pitkäjänteiselle oppimisprosessille.
	Yleensä pedagoginen dokumentointi on yhteydessä syvempään oppimiseen, mutta Joensuuissa pedagoginen dokumentointi liittyy matalampaan oppimiseen. Ovatkohan dokumentoinnin käytännöt pedagogisesti mietittyjä? Tilannetta pitää seurata.

3.2 Isot päiväkodit

Isojen (yli 4 ryhmää) päiväkotien hyviä puolia ja kehittämiskohteita ovat kehittävän palautteen mukaan

Vahvuuksia	Kehittämiskohteet
Kestävää intensiivistä toimintaa	keskeytyksiä pieniä päiväkotia enemmän
Ison lapsimäärän myönteisiä vaikutuksia kannattaa vaalia yhteisten tapahtumien, pihaliikunnan ja työnjaon mahdollisuuksien kautta.	pienryhmien, erillisten nurkkausten ja porrastamisen hyödyntäminen tietoisesti
	Nopeaa ja kuormittavaa liikkumista tulisi lisätä. Erityisen vähäistä reipasta liikkumista on vapaassa sisäleikissä (0,6%). Isossa päiväkodissa pitää suunnitella tilat ja käytännöt liikuntaa mahdollistaviksi.
Isoissa päiväkodeissa korostuvat hämmästyminen ja uteliaisuus, tilanteet pitävät yllä lapsen kiinnostusta, mutta toisaalta vievät tilaa onnelta ja tyytyväisyydeltä.	Isoissa päiväkodeissa tulisi tietoisesti vähentää ulkoisia muutoksia ja korostaa lapsen sisäisiä muutoksia.
	Eniten kiellettyä toimintaa ja sitä ilmenee erityisesti vapaassa sisäleikissä, mihin tarvitaan enemmän aikuisen osallistumista muokkaamaan prosesseja myönteiseen suuntaan.

3.3 Pienet päiväkodit

Pienten päiväkotien (1-4 ryhmää) hyviä puolia ja kehittämiskohteita

Vahvuuksia	Kehittämiskohteet
Liikkumattomien lasten vähäisempi osuus ja kuormittavan liikunnan määrä	liikkumiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota, erityisesti aikuisen kanssa liike loppuu nopeasti.
Vähemmän usein keskeytyvää toimintaa, samoin ärtymystä ja turhaumaa	lapsi jää usein vaille aikuisen huomiota, erityisesti tämä näkyy vapaassa sisäleikissä, pienessä päiväkodissa muut työt vievät resursseja vapaalta leikiltä, tähän pitää tietoisesti panostaa
Onnea ja tyytyväisyyttä	Sääntöleikkejä on pienissä päiväkodeissa vähän, vaikka lapset sitoutuvat niihin erinomaisesti (peräti 33,9% kaikesta sääntöleikistä) ja monet sääntöleikit ovat myös osallistavia ja liikunnallisia (nopeaa liikkumista peräti 15,8%). Aikuisten tulee tukea sääntöleikkejä, erityisesti leikin oppimiseen tarvitaan aluksi aikuisen panostusta.
	Lasten huomio karkaa liian usein kokonaistilanteeseen, mikä vaikeuttaa omien prosessien syventämistä, vain 7,5% pienten päiväkotien kokonaistilanteen huomioimisesta on vahvasti sitoutunut. Pienessä päiväkodissa pienet tilat edellyttävät, että mahdollisimman paljon tiloista on lasten käytössä.

3.4 Perhepäivähoito

Perhepäivähoidon hyviä puolia ja kehittämiskohteita

Vahvuuksia	Kehittämiskohteet
hyvä olo	- päiväkoteja vähemmän sitoutumista lapsilla - tuomalla toimintaan uusia aineksia ja kehittämällä toimintaa tavallista pidemmälle lapsi syventyy toimintaan paremmin
- liikkuminen - lapset liikkuvat myös ohjatussa toiminnassa, tuetussa leikissä ja vapaassa sisäleikissä	
onni ja tyytyväisyys	perustoimintotilanteisiin kannattaa lisätä yllätyksellisyyttä ja kiinnostavuutta
sisäleikki osallistuvaa	sisäleikkiä voi kehittää lisäämällä yllätyksellisyyttä
	sääntöleikkejä tarvitaan lisää perhepäivähoitoon

3.5 Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan toimintavuoden 2019 – 20 aikana tapahtuneessa muutoksessa näkyy panostaminen koko kaupungin tason sitoviin kehittämiskohteisiin, joita olivat

- myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen sekä vuorovaikutuksen laadun parantaminen
- syrjään vetäytyvien ja liikkumattomien lasten tunnistaminen ja toimintaan mukaan saaminen
- toiminnallisuuden lisääminen esiopetuksessa

Tuloksista on selkeästi nähtävissä, että liikunta varhaiskasvatusyksiköissä on lisääntynyt, aikuiset osallistuvat aiempaa enemmän lasten toimintoihin ja vuorovaikutukseen on kiinnitetty huomiota. Kehittämisessä on päästy hyvin alkuun ja kehittämistä kannattaa edelleen jatkaa samojen teemojen ympärillä, jotta hyvät toimintatavat juurtuvat henkilöstön työtavoiksi.

Kehittävän palautteen arviointituloksissa on myös useita uusia kehittämiskohteita, joiden nostamista nykyisten kehittämiskohteiden rinnalle harkitaan tarkoin palvelujohtajan ja kehittämistiimin kanssa yhdessä. Liian monen kehittämiskohteen nostaminen kehitettäväksi ei ole järkevää, ettei henkilöstön työn kehittäminen hajoa liian moneen kohteeseen ja jää pintapuoliseksi. Kehittämiskohteisiin otetaan tarkemmin kantaa luvussa 8.

4. HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUIDEN HALLINNON KERÄÄMÄ ARVIOINTITIEDO

4.1 Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien arviointi

Kansallinen arviointikeskus KARVI arvioi julkaisussaan 6:2018 (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 toimeenpanon arviointi) myös lasten varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöä. Julkaisun perusteella lasten varhaiskasvatussuunnitelmaprosessia ja varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöä on syytä tarkastella. Joensuussa toteutettiin syksyllä 2019 seudullisesti yhteinen lasten varhaiskasvatussuunnitelmien arviointi, jossa arvioitiin varhaiskasvatussuunnitelmia suhteessa OPH:n laatimiin ohjeistuksiin lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta. Raportti esiteltiin esimiesamupäivässä, perhepäivähoitajien illassa, yksityisten päiväkotien illassa sekä lautakunnassa (joulukuu 2019).

Otanta oli pieni (5%), mutta tämäkin aineisto osoitti suuria laatuvarioituksia lasten varhaiskasvatussuunnitelmien osalta. Joukossa oli joitakin OPH:n ohjeen mukaisesti laadittuja lasten varhaiskasvatussuunnitelmia. Osassa lasten varhaiskasvatussuunnitelmista tavoitteiden asettelussa oli suuria puutteita – tavoite oli asetettu lapselle, eikä henkilöstön toiminnalle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi nousi myös selkeäksi kehittämiskohdaksi, erityisesti yksityisen varhaiskasvatuksen ja kunnallisen varhaiskasvatuksen osalta.

Toisaalta arviointi heijastaa suoraan tavoitteiden asettelua ja toimenpiteiden konkreettisuutta. Mikäli tavoitetta ei ollut asetettu henkilöstölle tai se ei ollut konkreettinen (jotenkin mitattavissa/arvioitavissa), niin oli selvää, ettei arviointikaan ole voinut silloin toteutua kunnolla. Useassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa arviointi oli jäänyt kokonaan tekemättä.

Arvioinnin tulosten perusteella lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa on kehitettävää ja sen kehittymistä tulee seurata ja arvioida kaikissa varhaiskasvatuksen muodoissa ja eri tasoilla. Kehittämisehdotuksiin palataan luvussa 8.

4.2 Lastentarhanopettajien tekemä vuorovaikutuksen laadun arviointi

Raportti kokonaisuudessaan on lähetetty 22.5.2020 päiväkodin johtajien kautta henkilöstölle jaettavaksi.

Kyselyt olivat suunnattu sak-ajalla täytettäväksi (eli lastentarhanopettajille). Kysely oli 2-osainen. Ensimmäisen osan jokainen täytti itsenäisesti, anonymisti. Toinen osa täytettiin yhdessä pohtien.

Kyselyiden ensisijainen tavoite oli ohjata arviointia ja pedagogista keskustelua poikkeustilanteen aikana erityisen ajankohtaiseen aiheeseen - vuorovaikutukseen. Toisena tavoitteena oli tuottaa tietoa ryhmätasolta muun kerätyn arviointitiedon (mm. Kehittävä Palaute) lisäksi.

Kysely kartoitti vuorovaikutuksen laatua ja sitä estäviä sekä edistäviä tekijöitä.

Laadukasta vuorovaikutusta estäviksi/vaikeuttaviksi tekijöiksi vastaajat kokivat mm.:

- vuorovaikutustilanteen keskeytykset (toinen työntekijä, huoltajat, toiset lapset, haastavat tilanteet, aikataulut mm. ruokailu)
- suuret ryhmät/aikuisia vähän tilanteissa → haastavat lapset vievät aikuisen huomion, jolloin iso osa ryhmästä jää vaille aikuisen huomiota
- henkilöstön väliset suhteet, huono työilmapiiri, asioista ei keskustella, yhteiset säännöt/toimintatavat puuttuvat tai niihin ei olla sitouduttu
- henkilöstön vaihtuvuus, runsaat poissaolot
- työntekijöiden väsymys ja kuormittuminen, paljon kirjallisia töitä, työt kasaantuvat ja aiheuttavat stressiä
- hälinä ja rauhaton oppimisympäristö
- työntekijöiden omat vuorovaikutustaidot ja osaaminen eivät ole riittävällä tasolla

Laadukasta vuorovaikutusta edistäviksi/lisääviksi tekijöiksi vastaajat kokivat mm.:

- Toimivat tiimit, yhdessä sovitut selkeät toimintamallit, hyvä suunnittelu, selkeä työnjako
- Hyvä työilmapiiri, huumori
- Pysyvät tiimit ja tutut sijaiset, toimivat sijaisjärjestelyt
- Pienryhmät, riittävä aikuisten määrä
- Avoin keskustelu
- Johtajan tuki
- Koulutettu henkilökunta
- Toimivat tilat ja puitteet

Lähes kaikki vuorovaikutusta estävät ja hidastavat tekijät mainittiin vuorovaikutusta edistäviä tekijöitä kysyttäessä käänteisinä ja silloin laadukasta vuorovaikutusta edistävinä sekä lisäävinä tekijöinä. Kehittämisehdotukset toimintavuodelle 2020 – 21 on esitetty luvussa 8.

4.3 Yhteinen lastentarhanopettajien pohdinta

Vuorovaikutuskyselyn jälkeen tehtiin SAK-ajalla (lastentarhanopettajat) yhteinen pohdinta. Pohdinnat olivat yksikkökohtaisia ja pohdinnan ensisijainen tavoite oli ennakoida poikkeustilanteen vaikutusta ja tiedostaa sen luomia haasteita ja mahdollisuuksia sekä luoda yhteisiä toimintatapoja. Yksiköissä pohdintojen tuloksia on jo jalkautettu tiimeihin erilaisilla tavoilla.

Yhteisinä asioina pohdinnoista nousi esille mm.

- Poikkeusaika oli mahdollistanut sellaista toimintaa joka muulloin ei toteudu (mm. lapsille paljon yksilöllistä aikaa sekä siivous, suunnittelu ja valmistelu-aikaa)
- Huolta aiheuttaa epätietoisuus (mm. tilanteen kesto, oma terveys ja turvallisuus, kotona olevien lasten tilanne)
- Myönteisen vuorovaikutuksen merkitys nähdään erityisen tärkeänä haastavissa tilanteissa
- Pohdinnoissa oli hyvin tunnistettu ja arvioitu menetelmiä, joilla vuorovaikutusta voidaan tukea → aika ajoin on hyvä arvioida tuttujenkin menetelmien tarpeellisuus ja hyödyllisyys.

Kyselyistä kävi ilmi, että pääsääntöisesti vastaajat pitivät kyseitä mielekkäinä ja omaa työtä tukevinä. Vastauksista oli myös luettavissa, että kyselyitä tehdessä oli suoritettu hyvää oman työn reflektointia.

5. KESKEISET MÄÄRÄLLISET ARVIOINNIT JA TALOUSARVION TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI

5.1 Määrälliset arvioinnit

Määrällisiin arviointeihin kootaan jatkossa tietoa toimintavuoden aikana

- yksiköiden käyttöasteista
- lasten määristä
- lapsiryhmien koosta
- henkilöstön vaihtuvuudesta

Näitä tietoja verrataan laadullisiin tuloksiin ja henkilöstökyselyiden tuloksiin.

Alla olevassa taulukossa on tilinpäätös 2019 sekä helmikuu 2020 koontitietoa. Taulukkoa tulee tarkentaa jatkoarviointeja ajatellen.

VUOSI 2020			
	TP2019	Helmikuu	
Käyttöaste %			
Päiväkodit		58,78	
Perhepäivähoito		63,15	
Lasten määrät			
Päiväkodit	2251	2353	
Pph	334	330	
Yksityinen	586	624	
Henkilöstön määrä	642		
htv vakinaiset	434		
htv määräaikaiset	208		
Päiväkodit		490,25	
Pph		103	
Kustannukset €	TP2019	1-2/2020	
Päiväkodit	26 219 110	3 512 723	
Pph	3 461 570	471 085	
Yksityinen	4 485 142	462 074	

5.2 Talousarvion toiminnallisten tavoitteiden arviointi

Talousarvion toiminnallisten tavoitteiden arviointi on tehty vuoden 2019 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä. Toiminnallisten tavoitteiden arviointi on käsitelty kasvatus- ja koulutuslautakunnassa, kaupunginhallituksessa ja kaupunginvaltuustossa helmi-huhtikuussa 2020. Toiminnalliset tavoitteet ja niiden arviointi käy ilmi alla olevasta taulukosta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen 2019

Strateginen teema, jota tuetaan	Tavoitteet ja toimenpiteet 2019	Indikaattorit ja tavoitetila vuoden 2019 lopussa	Toteutuma	
Yhdessä tekeminen	Vanhempien ja lasten osallisuutta lapsen varhaiskasvatuksen toteutumiseen lisätään kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa.	Lapsen mielipide otetaan huomioon lapsen ikätason mukaisesti vasu-keskustelussa ja lapsi otetaan aina mukaan vasu-keskusteluun. Vuoden 2019 aikana on luotu malli vanhempien vaikuttamismahdollisuuksista ja niiden lisäämisestä.	Osa lapsista on osallistunut vasukeskusteluun ja ilmaissut mielipiteensä siinä esillä olleisiin asioihin, mutta työtä tavoitteen saavuttamiseksi on vielä syytä jatkaa. Vanhempien osallisuuden lisäämiseksi tehtiin materiaali, jossa esitellään erilaisia toimintamalleja vanhempien osallisuuden lisäämiseksi. Materiaali on kommenttikierroksella aluetiimeissä, jonka jälkeen se otetaan käyttöön.	
Hyvinvointi	Varhaiskasvatuksessa toimitaan uuden varhaiskasvatussuunnitelman ja positiivisen pedagogiikan mukaisesti lapsen vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita korostaen.	Vuonna 2019 arviointikohteena on sosioemotionaalinen ilmapiiiri varhaiskasvatusryhmissä. Arviointi tehdään kehittävä palaute-hankkeen kautta.	Arviointi tehtiin päiväkotiryhmien observointeihin perustuen keväällä 2019. Arvioinnin tuloksista nostettiin vuosisuunnitelman painopistealueiksi lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen kehittäminen sekä vetäytyvien ja liikkumattomien lasten mukaan saaminen toimintaan. Esiopetuksen vuosisuunnitelman tavoitteeksi nostettiin toiminnallinen esiopetus.	

Taloudellisuus	- Uusien yksiköiden käynnistyessä päivähoitopaikkojen käyttöä tehostetaan niin, että yksittäisistä ryhmistä, siirtopäiväkotitiloista ja ryhmäperhepäivähoitoyksiköistä luovutaan. - Daisy-toiminnan ohjausjärjestelmän tuomat mahdollisuudet hyödynnetään ja prosesseja kehitetään. - Huolehditaan oman tuotannon kilpailukyvästä suhteesta yksityisiin toimijoihin	Pajakadun päiväkodin valmistuessa luovutaan Kettuvaarantien siirtopäiväkotitiloista (2 ryhmää) sekä Esikon erillisestä tilasta. Henkilöstön työvuoro-suunnittelu ja lasten hoitoaikavaraukset optimoidaan Daisya hyödyntäen. Henkilöstö on paikalla silloin, kun lapsetkin ovat paikalla. Uudistetaan johdon seurannan työkalut ja toimeenpannaan uudistettu seuranta.	Pajakadun päiväkotit otettiin käyttöön marraskuussa 2019. Samalla luovuttiin Esikon erillisestä tilasta ja Kettuvaarantien siirtopäiväkotitiloista. Siirtopäiväkotitiloihin jouduttiin tammi-kuussa 2020 sijoittamaan yksi lapsiryhmä jonosta. Varhaiskasvatuksen uuden organisaation suunnittelussa päädyttiin keskittämään päiväkotien työvuoro-suunnittelu varhaiskasvatuksen hallintoon lasten hoitoaikavarauksen ja henkilöstön läsnäolojen optimoimiseksi. Varhaiskasvatuksen raportointijärjestelmä valmistui ja laadullista arviointia tehdään Kehittävän palautteen kautta, josta on tehty sopimus järjestelmän toimittajan kanssa.	
Vastuullisuus	Mini-version (päiväkoiteihin suunniteltu vertaissovittelu) käyttö laajenee kaikkiin varhaiskasvatusryhmiin. Mini-version ajatus on ohjata lapsia kuuntelemaan molempien osapuolten näkemys asiasta, sopimaan ristiriitoja ja korjaamaan yhdessä sovitulla tavalla aiheuttamansa mahdollinen vahinko.	Mini-verso on käytössä jokaisessa varhaiskasvatusryhmässä kaikissa varhaiskasvatusmuodoissa.	Tavoite on toteutunut	

6. ULKOISET ARVIOINNIT

Varhaiskasvatuksen järjestäjän on osallistuttava palvelua koskevaan ulkoiseen arviointiin. Varhaiskasvatuksen ulkoisesta arvioinnista vastaa Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, jonka tekemiin arviointeihin Joensuu on osallistunut sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen osalta.

7. ARVIOINTIRAPORTIN 2019-2020 TIEDON KERUUN MENETELMÄT TIIVISTETYSTI

7.1. Kuntataso

KEHITTÄVÄ PALAUTE

- johtajan kyselylomake (sähköinen lomake, kaikki päiväkodinjohtajat ja perhepäivähoidon esimiehet täyttivät)
- oppimisympäristölomake (sähköinen lomake, arvottujen ryhmien tiimivastaava/lastentarhanopettaja täytti)
- lapsilomake (arvotun ryhmän lastentarhanopettaja täytti lapsilomakkeet arvotuista lapsista)
- observoinnit (havainnointi 4h kerrallaan, arvotuissa yksiköissä/PPH)

MÄÄRÄLLISET TUNNUSLUVUT

- kolme kertaa vuodessa koottavat tilastotiedot
- tilinpäätökseen koottavat tilastotiedot
- tilinpäätöksen toiminnallisten tavoitteiden arviointi
- toimintasuunnitelman arviointi

7.2. Päiväkodin johtajat ja perhepäivähoidon esimiehet

- Vuosisuunnitelman arviointi, kirjallinen (perustuu monipuoliseen yksiköiden sisäiseen itsearviointiin)

7.3. Henkilöstö

- Lastentarhanopettajilta (Vuorovaikutuskyselyt 04/2020)
- Lasten vasuista 5% otanta (henkilöstön toiminnan arviointi lapsen vasu dokumentista)
- Henkilöstöpalvelut lähettävät henkilöstölle noin joka toinen vuosi työtyytyväisyyskyselyn. Toimintavuonna 2019-2020 kyselyä ei lähetetty.

7.4. Huoltajat

- Huoltajille suunnitellut kyselyt jätettiin toteuttamatta koronapandemian vuoksi.
- Varhaiskasvatuksesta kotiin jääneitä ja etäeskariin osallistuvia kontaktointiin Perheiden kontaktointi -mallin mukaisesti. Kontaktoinnin raportointi liitteenä.
- Huoltajien osallisuudesta toiminnan ja palvelujen arviointiin vastasivat pääosin päiväkodin johtaja ja henkilöstö, valitsemallaan tavalla.

7.5. Päättäjät, muut yhteistyötahot

- Talousarvion toiminnallisten tavoitteiden toteutumista on arvioitu osavuosikatsauksissa ja tilinpäätöksessä ja niihin liittyvät päätökset on tehty kasvatus- ja koulutuslautakunnassa, kaupunginhallituksessa ja kaupunginvaltuustossa.
- Kuntatasolla tehdyt arviointiraportit sekä Kehittävän palautteen arviointiraportti ja seudullinen arviointisuunnitelma on hyväksytty kasvatus- ja koulutuslautakunnassa.

7.6. Kansallinen arviointitieto ja kehittämissuosituks

Kuntakohtaisen arviointitiedon lisäksi huomioidaan kansalliset varhaiskasvatuksen arvioinnit ja kehittämissuosituks.

- Varhaiskasvatuksen laatu arjessa – Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Tiivistelmä https://karvi.fi/app/uploads/2020/06/KARVI_T0720.pdf (15.6.2020)
- Varhaiskasvatuksen laatu arjessa – Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Osa 1 https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf (6.9.2019)
- Viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilun ensimmäisen vaiheen arviointi. Varhaiskasvatukseen osallistuminen ja kokeilun järjestäminen. 1 vaihe. https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1619.pdf (6.9.2019)

Kehittämissuosituks (Karvi 2019 ja 2020)

1 Alle kolmivuotiaiden lasten parissa on toteutettava laadukasta varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista toimintaa

Arvioinnin tulosten mukaan yhdeksi varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen esteeksi nähtiin lasten ikä. Henkilöstö koki, että alle kolmivuotiaiden toiminnassa ei voida aina toteuttaa esimerkiksi leikkipedagogiikkaa, taidekasvatusta, kielellisesti rikasta vuorovaikutusta tai tutkimiseen kannustavaa toimintaa perusteiden edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatuksen henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksessa tulee kiinnittää huomiota henkilöstön osaamiseen vastata alle kolmevuotiaiden lasten pedagogisiin tarpeisiin ja tapoihin toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjä myös pienempien lasten parissa.

2 Taidekasvatuksen asemaa varhaiskasvatuksessa tulee vahvistaa

Arvioinnin mukaan kuvataidekasvatusta, ilmaisua ja osin myös musiikkikasvatusta toteutetaan satunnaisesti. Tilanteen korjaamiseksi tarvitaan toimintakulttuurin muokkaamista taidetta ja kulttuuria tukevaksi. Osallisuuden kapean tulkinnan, lasten vaihtelevien läsnäoloaikojen, päivän organisoinnin tai tilojen siivouksen ei tulisi muodostua laadukkaan taiteellisen ja kulttuurisen toiminnan esteeksi. Lisäksi tarvitaan taideaineiden aseman ja sisältöjen tarkastelua henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksessa.

3 Kirjallisuuden ja ääneen lukemisen tulee olla osa kaikkien lasten jokaista varhaiskasvatuspäivää

Rikkaan kielellisen ympäristön (ääneen lukeminen, loruttelu, riittäminen sekä sanoilla, kirjaimilla, äänneillä ja kielellä leikkiminen) merkitys lapsen ajattelutaitojen, oppimisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymiselle tunnetaan laajasti. Tästä huolimatta vain puolet päiväkotien henkilökunnasta raportoi lukevansa lapsille rikasta kieltä sisältäviä kirjoja ja tekstejä sekä leikkitelevänsä kielellä päivittäin. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja päiväkotien johtajien tulee kiinnittää jatkossa aiempaa enemmän huomiota rikkaan kielellisen ympäristön päivittäiseen tarjoamiseen ja kokemusten järjestämiseen kaikille lapsille.

4 Vielä vakiintumassa olevien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisältöjen ja menetelmien toteutumista tulee vahvistaa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on sellaisia teemoja, mitä aiemmissa suosituksina kirjatuihin suunnitelmiin ei ole ollut. Näitä ovat muun muassa monilukutaitoa vahvistava toiminta, pedagoginen dokumentointi sekä tutkimiseen kannustava toiminta. Nämä uudet pedagogiset toiminnot toteutuivat arvioiduista osa-alueista heikoimmin. Esimerkiksi monilukutaitoa vahvistavaa toimintaa ei kaikkialla tarjota lainkaan. Myös pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisessa sekä tutkimiseen kannustavassa toiminnassa oli monin paikoin haasteita ja puutteita. Paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa tulee konkretisoida aiempaa selkeämmin, mitä tutkimiseen kannustava toiminta, pedagoginen dokumentointi sekä monilukutaitoa vahvistava toiminta tarkoittaa käytännössä.

5 Jokaisen lapsen kaverisuhteiden syntymistä ja pysyvyyttä tulee tukea

Varhaiskasvatuksessa tulee varmistaa, että jokainen lapsi pääsee osaksi yhteisiä leikkejä ja jokaiselle lapselle tarjoutuu mahdollisuuksia kaveri- ja ystävyssuhteisiin. Osassa ryhmiä on lapsia, joilla ei ole kavereita tai jotka eivät pääse mukaan leikkeihin. Varhaiskasvatustaki määrittää varhaiskasvatuksen tehtäväksi jokaisen lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen ja vertaisryhmässä toimimisen edistämisen. Laki edellyttää myös, että lapsiryhmien pysyvyys turvataan. Nämä edellyttävät sitä, että lapsi on osallinen yhteisistä leikeistä ja toiminnasta, hänellä on kavereita ja lapsiryhmien pysyvyyteen kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota.

6 Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee kehittää varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia ja seuranta yhdessä henkilöstön kanssa

Varhaiskasvatuksen laadun ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointi on vielä kehittymässä. Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee kiinnittää jatkossa huomiota varhaiskasvatuslain mukaisen laadunhallinnan ja arviointitoiminnan toteuttamiseen. Järjestäjällä tulee myös olla toimintatavat henkilöstön työn tukemiseen niissä tapauksissa, joissa varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet eivät toteudu. Niin ikään henkilöstön asiantuntemus varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisesta ja toteutumista tukevista ja estävistä tekijöistä on vielä pääosin hyödyntämättä. Henkilöstö tarvitsee koulutusta ja konkreettisia ohjeita siitä, miten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista arvioidaan. Arvioinnista saatavaa tietoa tulee hyödyntää pedagogisen toiminnan tason lisäksi järjestäjätasolla.

7 Päiväkotien johtajien tulee ohjata ja tukea henkilöstöä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaiseen työtapaan monipuolisesti

Arviointi osoittaa johtajuuden sekä paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tärkeän roolin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteuttamisessa. Päiväkodin johtajan tehtävänä on tarjota henkilöstölle mahdollisuus perehtyä työtä ohjaaviin normittaviin asiakirjoihin työaikana sekä tukea henkilöstöä keskustelemaan asiakirjojen sisällöstä ja konkretisoinnista lapsiryhmissä. Vastuu päiväkodin pedagogisesta työstä ja varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta on johtajalla. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee varmistaa, että päiväkotien johtajien työn rakenteet ja resurssit mahdollistavat pedagogisen johtamisen.

8 Eri ammattiryhmien roolia varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamisessa tulee selkiyttää

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee ohjata henkilöstöä eri ammattilaisten välisissä työnjakoon liittyvissä kysymyksissä siten, että eri ammattiryhmien tehtävien erilaiset painopisteet ja vahvuudet tulevat hyödyksi. Arvioinnin tulosten mukaan lastenhoitajien rooli varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamisessa on osin epäselvä. Lisäksi perhepäivähoitajat eivät aina koe varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödylliseksi työvälineeksi. Sekä kansallisella että paikallisella tasolla tulee pohtia, miten ohjausjärjestelmässä huomioidaan lastenhoitajien rooli ja perhepäivähoitajan ominaispiirteet nykyistä paremmin.

9 Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tulee konkretisoida varhaiskasvatussuunnitelman perusteet selkeästi

Arviointi osoitti, että paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan on perehdytty paremmin kuin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Mikäli paikallinen varhaiskasvatussuunnitelman koettiin onnistuneeksi, niin myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvioitiin toteutuvan hyvin. Paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien ongelmat liittyivät työn keskeneräisyyteen, heikkoon valmisteluun sekä sisällön jäämiseen liian abstraktille tasolle. Järjestäjien tulisi kiinnittää huomiota varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden perehdyttämiseen sekä paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatuun.

10 Varhaiskasvatuksen resurssit tulee turvata aiempaa vahvemmin

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet eivät kaikilta osin toteudu lain edellyttämällä tavalla. Arvioinnin mukaan yksi keskeinen syy tähän ovat puutteet toiminnan rakenteissa. Henkilökunnan puute näkyy kiireen tuntuna, puutteelliset johtamisen rakenteet tiedon heikkona kulkuna toiminnan tasolta päätöksenteon tasolle, sekä tilojen ja välineiden puute kokemuksena siitä, ettei varhaiskasvatussuunnitelman perusteita kyetä toteuttamaan. Toinen syy suunnitelman toteutumattomuudelle liittyy henkilöstön osaamiseen ja jaksamiseen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemaan väsymykseen ja kuormittuneisuuteen tulee suhtautua vakavasti, sillä se heijastuu lapsen kokemaan toiminnan laatuun. Varhaiskasvatukseen suunnattuja taloudellisia resursseja tulee arvioida ja tarvittaessa lisätä, jotta varhaiskasvatuksen rakenteellista ja prosessien laatua voidaan kehittää ja nyt esille tulleita puutteita korjata.

8. RAPORTTIIN POHJAUTUVAT KEHITTÄMISEHDOTUKSET

8.1 Johtopäätökset ja vuosisuunnitelmien arvioinnin kehittämiskohde-ehdotukset

8.1.1 Varhaiskasvatussyksiköt

Johtopäätökset arvioinnista	Kehittämisehdotuksia
<u>Perhepäivähoito</u> Vuosisuunnitelman arviointia on hyvä kehittää enemmän tavoitelähtöiseksi. Suunnitelmaan kirjatavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, konkreettisia ja aikataulutettuja, jotta niitä voidaan arvioida. Tulevan toimintavuoden vuosisuunnitelman arvioinnissa on hyvä kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin: • Mikä oli tavoite? • Mitä tehtiin? • Mitä vaikutusta tehdyillä toimenpiteillä oli tavoitteen kannalta? • Miten toteutumista ja vaikutusta arvioitiin? • Millaisia uusia kehittämistavoitteita nousi, jotka olisi hyvä huomioida seuraavassa suunnitelmassa?	<u>Perhepäivähoito</u> Arvioinnin syventämiseksi ja sen saamiseksi käytännön kannalta toimivammaksi, huomion kiinnittäminen: • tavoitteen avaamiseen, kriteereiksi pilkkominen • menetelmien avaamiseen (miksi näitä käytetään, mitä niillä halutaan saavuttaa) • tulosten kirjaamiseen: kuvataan kehitysprosessia enemmän kuin tehdään luettelo käytetyistä toimenpiteistä

Jos tavoitteena on esimerkiksi liikkumattomien lasten mukaan saaminen toimintaan ja välineeksi annetaan läheisyyden kehät, on hyvä pohtia sitä, auttoiko läheisyyden kehien tekeminen kiinnittämään huomiota nykyistä enemmän liikkumattomiin ja vetäytyviin lapsiin ja saatiinko heitä tulemaan nykyistä enemmän mukaan ohjattuun toimintaan.

Kunnalliset päiväkodit

Vuosisuunnitelmien laatimiseen sekä arviointiin oli panostettu eri yksiköissä hyvin eri tavalla. Kevään arviointia oli vaikeuttanut koronapandemiasta johtunut poikkeustila ja vuodenvaihteen aikaan organisaatiomuutoksen tuoma epävarmuus.

Osassa päiväkodeista vuosisuunnitelman arvioinnissa keskitytään kuvailemaan mitä toimintoja toimintavuoden aikana on tehty. Tehtyjen asioiden vaikutusta lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen ei näissä arvioinneissa ole käsitelty.

Osassa päiväkodeista vuosisuunnitelman arviointi oli toteutettu kattavasti ja arvioinnissa on nostettu esille myös tavoitteeseen liittyviä jatkokehitystarpeita. Tavoitteen toteutumiseksi tehtyjä toimenpiteitä arvioitiin henkilökunnan toiminnan näkökulmasta ja pohdittiin kuinka toimenpiteet ovat edistäneet lapsen kasvua ja kehitystä tavoitteen suunnassa.

Vanhempien ja lasten osallisuus oli huomioitu muutamissa vuosisuunnitelmissa.

Yksityiset päiväkodit

Kunnalliset päiväkodit

Vuosisuunnitelmien arviointiosuudet jäivät monen päiväkodin osalta toiminnan suunnittelun ja kuvaamisen tasolle. Pohditaan mitä toimintaa on tehty, mutta pohdinnasta jää kaipaamaan yhteyttä tavoitteeseen. Miksi on toimittu tietyllä tavalla tai toteutettu tiettyä toimintaa ja miten se on edistänyt tavoitteen toteutumista? Mitä vaikutusta toiminnalla on ollut lasten kasvuun ja kehitykseen.

Arvioinnin syventämiseksi ja sen saamiseksi käytännön kannalta toimivammaksi tulee kiinnittää huomiota

- Vuosisuunnitelmalomakkeen toimivuuteen ja rakenteeseen (hallinto)
- Vuosisuunnitelman sisältöön
- Toimintoihin, joilla edistetään tavoitteen toteutumista
- Vuosisuunnitelman arviointiin tavoitteen toteutumisen sekä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta
- Jatkokehitystarpeet

Toiminnan kannalta suunnitelmat ovat erityisen tärkeitä (myös poikkeustilanteissa, vaikka niitä joudutaankin sitten muuttamaan olosuhteista johtuvista syistä). Vuosisuunnitelmien laadussa oli merkittäviä eroja. Arvioinnin kehittämisen ohessa tulee kiinnittää huomiota kokonaisuuden kehittämiseen.

- Lomakkeen rakentaminen ohjaamaan paremmin kehittävän arvioinnin suuntaan
- Arvioinnin jalkauttamisessa ohjataan henkilöstöä täyttämään lomaketta kehittävän arvioinnin näkökulmasta
- Vuosikello rytmittämään vuosisuunnitelman toteuttamista

Vuosisuunnitelmat olivat pääosin huolellisesti täytettyjä. Suunnitelmaosiot olivat selkeitä, toimenpiteet konkreettisia ja aikataulutettuja sekä arviointi oli toteutettu suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Muutamissa arvioinnissa oli myös huomioitu vahvuudet sekä löydetty kehittämiskohteita seuraavalle toimintakaudelle. Laatueroja tämän suhteen kuitenkin oli.	<u>Yksityiset päiväkodit</u> ▪ laatuerojen tasaaminen vuosisuunnitelmissa, ohjauksen ja tuen kohdentaminen yksiköihin joissa sille on enemmän tarvetta ▪ arviointi suhteessa tavoitteeseen ▪ arvioinnin merkityksen kirkastaminen, miksi ja ketä varten arvioimme? Mitä hyödyimme arviointitiedosta ja miten hyödynämme sitä?
--	--

8.1.2 Varhaiskasvatuksen hallinnon kehittämistarpeet vuosisuunnitelman arvioinnissa

Vuosisuunnitelman kautta arviointia kehitettäessä vuosisuunnitelmalomaketta kannattaa muokata selkeäksi, että se tukee arvioinnin toteuttamista nykyistä paremmin. Lomaketta kannattaa selkeyttää, jotta se ohjaa kehittävää arviointia oikeaan suuntaan.

Toimintavuotena 2019 – 20 käytössä ollut vuosisuunnitelmalomake on hyvä pohja kehittävän arvioinnin toteuttamiseen, kun vuosisuunnitelmalomaketta kehitetään niin, että painopiste lomaketta täytettäessä siirtyy toiminnan kuvaamisesta enemmän toiminnan pedagogisiin tavoitteisiin ja toiminnan vaikutusten arviointiin sekä henkilöstön toiminnan kehittämiseen.

8.2 Kehittävän Palautteen tulosten analyysin pohjalta nousevat kehittämis ehdotukset

Kehittämiskohteita toimintavuodelle 2020-2021

- Vuorovaikutuksen laadun parantaminen ja määrän lisääminen
 - henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus
 - leikin kehittäminen (tuettu leikki, aikuisen rooli leikin rikastuttajana)
 - päivittäinen loruttelu, laulaminen, kirjojen lukeminen, saduttaminen ja sanoilla leikitely
- Liikunnan laadun parantaminen ja määrän lisääminen
 - vetäytyvien ja liikkumattomien lasten tunnistaminen
 - lisää nopeaa ja kuormittavaa liikettä
- Perustoimintotilanteiden pedagogiikka
 - lepo hetken pituus
 - ruokailutilanteiden pedagogiikan kehittäminen
 - lapset ilman focusta
- Toiminnallinen esiopetus

8.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi

Kehittämisehdotukset toimintavuodelle 2020-2021

Kuntataso:

- Tarkistetaan ohjeistuksen selkeys, kysymällä palaute esimiehiltä (jotka ovat selvittäneet henkilöstön kokemukset ohjeistuksen selkeydestä ja toimivuudesta).
- Päivitetään tarvittaessa uusi ohjeistus alkamaan 1.9.2020. Mahdollisista päivityksistä selkeä tiedottaminen.

Yksikötaso:

- Lasten vasujen laadun seuranta. Esimiehet lukevat lasten vasuja ja tukevat henkilöstöä OPH:n ohjeistuksen mukaisen vasuprosessin toteuttamiseen. Esimiehet viestivät palautteen hallinnolle ja mahdolliset jatkokehittämistoimet päätetään palautteen perusteella.

8.4 Lastentarhanopettajien tekemä vuorovaikutuksen laadun arviointi

Kehittämisehdotukset toimintavuodelle 2020-2021

- Estävien tekijöiden tarkempi kartoitus sekä näiden esteiden poistamisen mahdollistavien rakenteellisten ratkaisuiden etsiminen.
- Edistävien tekijöiden tietoinen vahvistaminen ja tukeminen.

Kuntataso: henkilöstön pysyvyys, sijaiskäytännöt, riittävä henkilöstön määrä, koulutus, tilat ja puitteet

Yksikötaso ja ryhmätaso: yhdessä sovitut toimintamallit, hyvä suunnittelu ja selkeä työnjako, työilmapiiri, avoin keskustelu, johtajan tuki

8.5 Huomioita varhaiskasvatuksen arvioinnin kokonaisuudesta ja kehittämiskohteet tuleville vuosille

Tämä arviointiraportti kuvaa Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen nykytilaa ennen seudullisen arviointisuunnitelman käyttöönottoa ja arvioinnin systemaattisempaa aloittamista. Arviointiraportin perusteella on havaittavissa, että arvioinnin kehittämiskohteet ovat loogiset, perustuvat Kehittävä palaute -järjestelmällä tehtyyn validiin otokseen varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoista. Arvioinnin kehittämiskohteet löytyvät organisaation kaikilta tasoilta ja etenevät kaksisuuntaisena prosessina

- lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta
- ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaan
- vuosisuunnitelman kehittämiskohteiksi
- ja siitä edelleen talousarvion toiminnallisiksi tavoitteiksi sekä
- toimintasuunnitelmaan ja aina kaupungin strategiaan asti.

Arviointiprosessin yhteydessä nousee myös kehittämiskohteita, joihin Joensuussa on tulevaisuudessa syytä kiinnittää huomiota. Näitä kehittämiskohteita ovat:

- päivystysaikojen arviointi
- palveluohjauksen, palveluun ottamisen ja palvelussa aloittamisen arviointi
- huoltajien osallistaminen ja
- henkilöstön osallistaminen nykyistä säännöllisemmin arviointiin.

Varhaiskasvatuksessa päivystysajoiksi tehdään muutettu toteutus. Osa yksiköistä suljetaan ja toimintaa on vain osassa päiväkoteja ja perhepäivähoitoa. Päivystysaika tulisi kuitenkin olla tästä toiminnallisesta muutoksesta huolimatta mahdollisimman normaalia varhaispedagogiikan toteuttamista, vaikka lapsiryhmän kokoonpano ja henkilöstö saattaa olla vaihtunut. Päivystysajoista ja päivystysjärjestelyistä on pyydetty henkilöstöltä ja vanhemmilta palautetta ja kesäpäivystyksessä on ollut yhteinen teema, jota yksiköt ovat toteuttaneet. Palautteet on käsitelty varhaiskasvatuksen johtotiimissä ja yksiköissä henkilöstön kanssa.

Palveluohjauksen, palveluun ottamisen ja palvelun aloittamisen arviointia tehtiin palveluohjauksen käynnistyessä. Arviointi on syytä käynnistää uudelleen säännöllisenä, jotta arviointi toteutuu koko varhaiskasvatuspalvelun ajalta ja kaikissa prosessin osissa.

Huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa on yksi talousarvion tavoitteista. Tavoite ei ole tilinpäätöksen 2019 perusteella täysin toteutunut, vaan sitä voi vielä pohtia ja kehittää. Huoltajien osallisuus lapsensa varhaiskasvatuksesta perustuu varhaiskasvatuslakiin.

Henkilöstön osallistaminen nykyistä säännöllisemmin arviointiprosessiin tuo arviointiin suoraa käytännön tietoa kentältä sekä antaa henkilöstölle tunteen osallisuudesta arviointiin. Näin arviointiprosessi tulee myös henkilöstölle läpinäkyväksi ja ajatus kehittävästä arvioinnista sekä arviointiprosessin etenemisestä kuntaorganisaatiossa tulee näkyväksi. Suorat kyselyt henkilöstölle lisäävät henkilöstön mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Näin ollen niitä kannattaa kehittävän palautteen rinnalle lisätä eri aiheista.